

PROP-KOE/2024-3

17 czerwca 2024 r.

Opinia

w sprawie planowanego wylesienia terenów pod realizację Strategicznego Parku Inwestycyjnego w Stalowej Woli

W związku z prośbą Ministra Klimatu i Środowiska o opinię Państwowej Rady Ochrony Przyrody w sprawie planu wylesienia terenów Strategicznego Parku Inwestycyjnego w Stalowej Woli 75/1, 77/48, 77/49, 77/50, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 99/2, 100, 101, 106/3, 107/1, 108, 110, 111, 112, 114, 115, 117, 118, 119, 120, 121/1, 121/2, 122, 125, 126, 127, 128/1, 128/2, 129/1, 129/2, 129/3, 130/1, 130/2, 131, 132, 133, 137, 138/1, 138/2, 139, 140/1, 140/2, 141, 142, 143, 144/1, 144/2, 145/1, 145/2, 146, 147, 152, 153, 154, OBREB 6-HSW, LASY PAŃST., GM. STAŁOWA WOLA, przedstawiamy następującą opinię:

Zamierzona wycinka ma objąć 973 ha lasu w ciągu 10 lat, jest to więc wylesienie bez precedensu na polskich obszarach zurbanizowanych w ostatnich latach. Dotyczy ono terenów wskazanych w Ustawie z dnia 23 lipca 2021 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych ze specjalnym przeznaczeniem gruntów leśnych (Dz.U. 2021 poz. 1623). Ustawa ta nie wyłącza przepisów ogólnych w sprawie samej procedury przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, określonych w Ustawie z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. 1995 nr 16 poz. 78, z późn. zmianami), choć wyłącza przepisy tej ustawy dotyczące należności i opłat rocznych oraz jednorazowego odszkodowania.

Wylesienie mające na celu zmianę sposobu użytkowania terenu, jeżeli obejmuje więcej niż 0,10 ha lasów łęgowych, olsów lub lasów na siedliskach bagiennych lub lasów w granicach administracyjnych miast, lub więcej niż 1 ha innych lasów, jest *przedsięwzięciem mogąącym znacząco oddziaływać na środowisko*, tj. wymaga – przed uzyskaniem uzgodnienia Ministra i decyzji odpowiedniego organu - uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (§ 3 ust. 1 pkt 88 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, Dz.U. 2019 poz. 1839).

Na podstawie dostępnych materiałów nie jest możliwa ocena zakresu i skali strat w środowisku przyrodniczym, jakie spowodowałoby przedmiotowe wylesienie gruntów w Stalowej Woli, a tym samym nie da się określić środowiskowych uwarunkowań zgody na realizację tego przedsięwzięcia w sposób zgodny z prawem.

Raport Oddziaływania na Środowisko planowanego przedsięwzięcia¹ w żadnym razie **nie może być uznany za materiał charakteryzujący środowiskowe uwarunkowania**

¹ Eko-Drog sp. z o.o. 2024. Raport oddziaływania na środowisko. Wylesienie terenów Strategicznego Parku Inwestycyjnego w Stalowej Woli (...). Wnioskodawca: Gmina Stalowa-Wola 37-450 Stalowa Wola. Eko-Drog sp. z o. o., ul. M. M. Kolbego 7/9, 35-52 Rzeszów.

przedsięwzięcia ani nawet za przyczyniający się do wstępnego sformułowania takiej charakterystyki. Skala i charakter błędów zawartych w tym raporcie budzi wątpliwości co do rzetelności wszystkich innych elementów jego treści, a w szczególności co do wysnuwanych w nim ostatecznie wniosków. Treść raportu nie spełnia podstawowych zasad dobrych praktyk w zakresie inwentaryzacji przyrodniczych i ocen oddziaływania na środowisko, świadczy zaś o wyjątkowej niekompetencji autorów. Między innymi:

1. Raport wnioskuje o braku jakiegokolwiek, znaczącego negatywnego wpływu na różnorodność biologiczną, z uwagi na „średnią różnorodność biologiczną” tego terenu, występowanie takich samych „zinventoryzowanych gatunków mchów, porostów, roślin w dużych ilościach w lasach przyległych do inwestycji”, a także przekonanie, że „zwierzęta przeniosą się na siedliska sąsiednie czyli tereny kompleksów leśnych gwarantujących takie same warunki bytowe”. Raport informuje o występowaniu w większości pospolitych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, nawet jeśli część z nich jest objęta ochroną gatunkową, a także o braku jakichkolwiek siedlisk chronionych w rozumieniu Załącznika I dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. Przedłożona dokumentacja albo nie pozwala na tak jednoznaczne stwierdzenia, albo też sugeruje stan przeciwny, np.:

- Należy przyznać, że lasy przeznaczone do wycięcia składają się w większości z młodych drzewostanów (średni wiek 52 lata), zaś skład gatunkowy sugeruje znaczny udział zalesionych gruntów porolnych w pierwszym pokoleniu lasu (duży udział brzozy), największą powierzchnię zajmują zaś uprawy sosny na siedlisku boru świeżego (BŚw). Lasy o takiej charakterystyce nie są zwykle kojarzone z wysokimi walorami przyrodniczymi, należy jednak pamiętać, że autorzy nie wykonali inwentaryzacji roślinności rzeczywistej, która powinna być podstawą do zdiagnozowania siedlisk z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Po pierwsze jednak, analizując szatę roślinną i siedliska przyrodnicze, nie zawarto żadnych odniesień do istnienia torfowisk, złóż torfu czy siedlisk bagiennych i mokradel na terenie planowanego wylesienia. Tymczasem, według zamieszczonego przez autorów zestawienia siedlisk leśnych, siedliska wilgotne i bagienne stanowią łącznie 515 ha, są to bór mieszany bagienny (BMB), bór mieszany wilgotny (BMW), bór wilgotny (BW) i ols (Ol). Ta część powierzchni pocięta jest siecią wypełnionych wodą rowów melioracyjnych, regularny udział olszy czarnej w wielu wydzieleniach wskazuje na obecność rozległego kompleksu co najmniej zdegradowanych torfowisk niskich. Stanowisko Nadleśnictwa Rozwadów² informuje, że inwestycją (budową parku przemysłowego) objęty będzie również kompleks kilkudziesięciu hektarów wilgotnych lub podmokłych łąk z torfiankami, rozlewiskami bobrowymi i obszarem źródliskowym cieku o nazwie Jelnia, również wskazujących na obecność torfowisk niskich (obszary mpzp 073 i 075 poza gruntami w zarządzie PGL LP). Jednak podane przez autorów raportu OOŚ występowanie dużego płatu bagna zwyczajnego *Rhododendron tomentosum*, w kombinacji ze znacznym udziałem siedliska BMB (bór mieszany bagienny) sugeruje, że na obszarze inwestycji znajdują się również złoża torfu wysokiego i związane z nimi **siedlisko 91D0 – bory i lasy bagienne**, reprezentowane przez zbiorowisko *Vaccinio uliginosi-Pinetum* (bór bagienny). Występowanie płatów tego zbiorowiska w obniżeniach międzywydmowych jest zresztą zjawiskiem regularnie notowanym w otaczającej Puszczy Sandomierskiej.

² „Stanowisko Nadleśnictwa Rozwadów w sprawie wylesienia terenu pod realizację zadania pn. Budowa Strategicznego Parku Inwestycyjnego w Stalowej Woli”. https://rozwadow.lublin.lasy.gov.pl/aktualnosci/-/asset_publisher/1M8a/content/oswiadczenie-w-sprawie-wycinki-lasu-w-stalowej-woli. Dostęp 02.06.2024, godz. 22:44.

- Pomijając nawet kwestię możliwości występowania siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej, sam fakt rozważania możliwości wycinki lasów na siedliskach bagiennych i wilgotnych oraz trwale osuszenie mokradeł na powierzchni zbliżonej do 550 ha jest sprzeczny z przyjętymi przez Polskę zobowiązaniami międzynarodowymi w zakresie ochrony klimatu i różnorodności biologicznej.
- Inwentaryzację awifauny prowadzono w okresie od sierpnia 2023 do lutego 2024, a więc niemal całkowicie poza sezonem lęgowym, co autorzy określają mianem „okres suboptymalny”. Tymczasem inwentaryzacja awifauny lęgowej jest podstawą każdej ornitologicznej waloryzacji terenu. W świetle zebranych przez autorów danych nie da się więc powiedzieć, czy awifauna badanego terenu jest szczególnie cenna, czy też nie. Fakt, że raportem nie objęto wspomnianych wyżej podmokłych łąk, a jedynie przeznaczone do wycinki lasy, spowodował pominięcie gniazdowania na tym obszarze co najmniej jednego gatunku umieszczonego w Załączniku I dyrektywy 2009/147/WE z 30 listopada 2009 w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (żuraw *Grus grus*) oraz jednego gatunku umieszczonego na aktualnej Czerwonej Liście Ptaków Polski (czajka *Vanellus vanellus* – zagrożona EN)³.
- Wymienione wyżej łąki, wraz z kompleksem mokradeł, niewielkich zbiorników wodnych i źródeł potoku Jelnia, są również siedliskiem szeregu chronionych i/lub zagrożonych gatunków z innych grup, co wykazali i udokumentowali fotograficznie uczestnicy pilotażowego projektu nauki obywatelskiej, zrealizowanego przez organizację “Wolne Rzeki - Podkarpackie Towarzystwo Przyrodników” (m. in. owady: trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia* i czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* - umieszczone w Załączniku II dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, rośliny: gnieźnik jajowaty *Neottia ovata* - chroniona częściowo, salwinia pływająca *Salvinia natans* - chroniona ściśle)⁴. Łąki te (tzw. torfowisko Jelnia) nie stanowią w tej chwili przedmiotu obecnego postępowania środowiskowego, są jednak objęte tymi samymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (mpzp 073 i 075), co przeznaczony do wycięcia las i stanowią część tego samego układu hydrologicznego. W przypadku realizacji projektu Strategicznego Parku Inwestycyjnego w Stalowej Woli walory omawianych łąk padną ofiarą tej samej szkody w środowisku, która dotknie dotychczas zalesioną część obszaru.
- Autorzy Raportu OOS nie przeprowadzili żadnej inwentaryzacji flory naczyniowej w przeznaczonym do wycięcia kompleksie leśnym, mimo, że rośliny naczyniowe są jednym z podstawowych i najłatwiejszych do wykorzystania (obok ptaków) narzędzi waloryzacji przyrodniczej, choćby ze względu na dużą dostępność specjalistów. Tymczasem na tak dużym i zróżnicowanym obszarze nie można wykluczyć obecności licznych w tej części kraju zagrożonych gatunków typowych dla widnych borów i lasów. Autorzy ograniczyli się do wymienienia dwóch gatunków roślin chronionych, z jednym wszak, kuriozalnym wyjątkiem (patrz niżej).

³ „Stanowisko Nadleśnictwa Rozwadów w sprawie wylesienia terenu pod realizację zadania pn. Budowa Strategicznego Parku Inwestycyjnego w Stalowej Woli”. https://rozwadow.lublin.lasy.gov.pl/aktualnosci/-/asset_publisher/1M8a/content/oswiadczenie-w-sprawie-wycinki-lasu-w-stalowej-woli. Dostęp 02.06.2024, godz. 22:44.

⁴ R. Giebułtowicz, dane niepubl., przekazane przez Piotra Bednarka (Wolne Rzeki - PTP); projekt “Stalowa Wola - przyroda” wraz z dokumentacją fotograficzną, <https://www.facebook.com/groups/378025219230910/> Dostęp 13.06.2024.

- W swoim zestawieniu „grzybów i porostów, mchów” [sic!] autorzy zaliczyli chronione widlaki: goździsty *Lycopodium clavatum* i jałowcowaty *L. annotinum*, a więc rośliny naczyniowe, do mchów, co wskazuje na nieznamość systematyki roślin na poziomie szkolnym i podważa kompetencje autorów do prowadzenia inwentaryzacji przyrodniczych. Również inwentaryzacja ssaków sugeruje brak wiedzy i umiejętności z zakresu teriologii – autorzy podają trzy gatunki nietoperzy, stwierdzone w oparciu o „zannotowane, nieliczne przeloty” (nie wiadomo w jaki sposób – czy posłużono się detektorem ultradźwięków?), a następnie przypisują każdemu z tych gatunków liczbę dziupli drzew potencjalnie przezeń zasiedlonych, czego przecież nie da się stwierdzić po samym wyglądzie dziupli. Cztery z tych schronień przypisano zresztą do mroczka późnego *Eptesicus serotinus*, gatunku, który kryje się niemal wyłącznie na strychach budynków, zaś w dziuplach się go nie spotyka.
 - Niektórych stwierdzonych gatunków ptaków autorzy nie potrafili przypisać do odpowiednich kategorii ochronnych, np. dzięcioła czarnego *Dryocopus martius* do Załączniku I dyrektywy 2009/147/WE z 30 listopada 2009 w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, co z kolei podważa kompetencje autorów do przeprowadzenia rzetelnej waloryzacji przyrodniczej, niezależnie od jakości analizowanych danych.
 - Autorzy nie przeprowadzili jakiegokolwiek inwentaryzacji grzybów wielkoowocnikowych, choć wiadomo, że na tak dużym i zróżnicowanym siedliskowo obszarze, ich biota może liczyć nawet setki gatunków, w tym taksony rzadkie, chronione i zagrożone w Polsce. Inwentaryzacja bezkręgowców miała charakter jedynie symboliczny (autorzy odnotowali zaledwie 52 gatunki), co zresztą autorzy przyznają („Pełna inwentaryzacja entomofauny przedmiotowego terenu wymagałaby ogromnych nakładów czasowych i finansowych, ze względu na konieczność zaangażowania specjalistów od poszczególnych grup bezkręgowców”), przechodząc za chwilę do całkowicie błędnej, niczym nie popartej konkluzji, że „tereny leśne nie stanowią bogatego terenu do bytowania przedstawicieli entomofauny” [sic!]. Skupienie się choćby na 1-2, starannie dobranych, grupach bezkręgowców, mogłoby całkowicie zmienić wnioski o niewielkiej wartości przyrodniczej analizowanego terenu.
 - Przekonanie, że „zwierzęta przeniosą się na siedliska sąsiednie czyli tereny kompleksów leśnych gwarantujących takie same warunki bytowe” nie zostało poparte żadną argumentacją, wydaje się więc wynikać tylko z przekonania Autorów. Takie przekonanie urąga jednak podstawowej wiedzy w zakresie biologii i ekologii zwierząt. Zachowania przestrzenne zwierząt są złożonym zagadnieniem, warunkowanym także zachowaniami innych zwierząt; przy czym populacje zwierząt funkcjonują w sposób wysycający teren o dogodnych warunkach bytowych, a wówczas nie ma „pustych biotopów” do których zwierzęta mogłyby się „przenieść”.
2. Ocena oddziaływania przedsięwzięcia na wody powierzchniowe i podziemne ogranicza się jedynie do potencjalnych zanieczyszczeń, jakie mogłyby przedostać się do wód i gruntu w trakcie wycinki, a także do zapewnienia, że (str. 137) „Woda na cele socjalno-bytowe dostarczana będzie w bukłakach – zapotrzebowanie na wodę to woda dla pracowników oraz na potrzeby pracowniczych/przewoź drewna – dowożona beczkowożem”. Raport nie odnosi się w ogóle do utraty funkcji retencyjnej ponad 500 hektarów zalesionych torfowisk i mokradeł na skutek ich przekształcenia w strefę zabudowy przemysłowej, choć napomyka w jednym miejscu, że funkcję taką pełnią nawet obecnie zamulone i niedrożne rowy melioracyjne.
 3. Jeszcze bardziej kuriozalny charakter ma ocena oddziaływania przedsięwzięcia na zdrowie i warunki życia ludzi, kwitująca ten aspekt inwestycji stwierdzeniem, że „z uwagi na to że

planowane zadanie czyli wylesienie lasów gospodarczych nie stwierdza się negatywnego oddziaływania procesu inwestycyjnego na zdrowie i warunki życia ludzi, gdyż teren inwestycji pozbawiony jest zabudowy mieszkaniowej”. Raport pomija kwestię regulacji klimatu lokalnego przez zwarty kompleks leśny, ochrony przeciwpowodziowej związanej z retencją wody, czy dostępu do terenów rekreacyjnych, a co za tym idzie, pozytywnym wpływem obszarów leśnych na zdrowie fizyczne i psychiczne mieszkańców Stalowej Woli.

Wiele dodatkowych argumentów przeciwko wylesieniu tego terenu zawiera stanowisko Nadleśnictwa Rozwadów, dotychczasowego zarządcy omawianego obszaru. Stanowisko to oceniamy jako zasadne i przekonujące.

Sprawa ta może być inspiracją do następujących refleksji o ogólniejszym charakterze:

1. Tereny leśne w granicach miast i wokół miast dostarczają człowiekowi licznych usług ekosystemowych, takich jak np. buforowanie skutków ocieplenia klimatu, retencja wody, w tym ochrona przeciwpowodziowa, pochłanianie zanieczyszczeń powietrza, dostarczanie żywności (jagody, grzyby) czy umożliwianie mieszkańcom rekreacji na wolnym powietrzu i wypoczynku psychicznego. Rezygnacja z tych usług, poprzez przeznaczanie terenów podmiejskich na potrzeby zabudowy mieszkaniowej i przemysłowej, w nieunikniony sposób skutkuje spadkiem jakości życia w aglomeracjach miejskich.

Już obecny system prawny zapewnia terenom w granicach miast wzmocnioną ochronę przed wylesieniami na cele inwestycyjne, określając ostrzejsze progi kwalifikacji wylesień w granicach miast jako *przedsięwzięcie mogących znacząco oddziaływać na środowisko*.

Problem „miejskiej przestrzeni zielonej” został poruszony w *Strategii UE na rzecz różnorodności biologicznej do 2030 r.*, a cele w tym zakresie są ujęte w projekcie unijnego *Rozporządzenia w/s odtwarzania przyrody*⁵. W szczególności, wśród celów *Strategii...*, przyjętych także przez Polskę, jest *ambitny plan zazieleniania obszarów miejskich dla miast z co najmniej 20 000 mieszkańców* – co dotyczy także miasta Stalowa Wola. Proponowane wylesienie drastycznie utrudniałoby osiągnięcie tego celu w Stalowej Woli.

W tym kontekście przypominamy, że wymaganym elementem oceny oddziaływania na środowisko jest również odniesienie się do celów środowiskowych wynikających z dokumentów strategicznych, tj. od organu wydającego decyzję środowiskową w tej sprawie należy oczekiwać m.in. wyjaśnienia, w treści tej decyzji, jak cel *ambitnego zazielenienia miasta Stalowa Wola* mógłby być zrealizowany mimo wylesienia przedmiotowych terenów. Organy wydające następnie zgodę na wylesienie muszą bowiem mieć pewność, że nie jest ono sprzeczne ze strategicznymi zobowiązaniami Państwa, w tym także ze *Strategią UE na rzecz różnorodności biologicznej do 2030 r.*

2. Szczególnie ważne dla ochrony klimatu i usług ekosystemowych są mokradła w lasach, w tym lasy na siedliskach bagiennych i wilgotnych. Już obecny system prawny zapewnia im wzmocnioną ochronę przed wylesieniami na cele inwestycyjne, określając ostrzejsze progi kwalifikacji wylesień dotyczących lasów łęgowych, olsów lub lasów na siedliskach bagiennych jako *przedsięwzięcie mogących znacząco oddziaływać na środowisko*.

Sugerujemy, że mechanizm tej ochrony powinien zostać jeszcze rozszerzony, tj. że §3 ust 1 pkt 88a Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie przedsięwzięć mogących

⁵ Zgodnie ze swoją opinią 2024-01 z 20.03.2024, PROP uważa, że cele wskazane w projekcie tego rozporządzenia są właściwe i potrzebne, a tym samym że powinny być zrealizowane w Polsce, niezależnie od losów projektu tego rozporządzenia na szczeblu unijnym.

znacząco oddziaływać na środowisko powinien zostać rozszerzony o lasy na siedliskach wilgotnych, a w pkt 88 powinien być dodany dodatkowy podpunkt: *jeżeli dotyczy zmiany nieużytku na użytek rolny lub odrobinienie gruntu rolnego gdy dotyczy gruntu na glebach organicznych.*

3. Efektywność krajowego systemu ochrony przyrody i środowiska zależy nie tylko od istnienia odpowiednich przepisów, ale także od praktyki ich stosowania. Szczególnie ważne jest wymaganie od organów wydających decyzje środowiskowe bezwzględnego przestrzegania obowiązku ustalenia prawdy obiektywnej, nie tylko na podstawie przedkładanych przez inwestora raportów oddziaływania na środowisko. Ważne jest również skrupulatne przestrzeganie wymogów prawa co do zakresu i jakości raportów przedkładanych przez inwestorów w postępowaniach środowiskowych. W naszej ocenie, potrzebne jest wzmocnienie nadzoru nad wydawaniem decyzji środowiskowych w tym zakresie.

dr hab., prof. UW Wiktor Kotowski

przewodniczący KOE PROP
[podpisano elektronicznie]

Otrzymują:

- Ministerstwo Klimatu i Środowiska
- Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
- a/a